Ankara Üniversitesi
SBF Dergisi,
Cilt 80, No. 3, 2025, s. 613-616
Türkçe

CC BY NC ND

Araştırma Makalesi
DOI

OPEN ACCESS

KİTAP İNCELEMESİ*

Thomas More, *Utopia* (İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, (2024), Çev. Sabahattin Eyüboğlu, Vedat Günyol, Mina Urgan, 244 s.)

Thomas More'un *Utopia* adlı eseri, 1516 yılında yazılmış, dönemin sosyal, siyasi ve ekonomik meselelerini eleştirel bir bakışla inceleyen önemli bir çalışmadır. More, eserinde ideal bir toplum düzenini kurgusal bir anlatımla ortaya koyarak, yaşadığı dönemdeki adaletsizliklere ve toplumsal eşitsizliklere dikkat çekmiştir. *Utopia*, 16. yüzyıl Avrupa'sında ve özellikle İngiltere'de gözlemlenen sosyal ve politik sorunlara yönelik eleştirilerle şekillenmiş ve alternatif bir düzenin mümkün olup olmadığını tartışmaya açmıştır. Kitabın ismi olan *Utopia*, Yunanca kökenli, "var olmayan" anlamındaki *ou*, "kusursuz" anlamındaki *eu* ve "yer/ülke" anlamına gelen *topos* kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur. Bu ifade, başlangıçta var olmayan bir yeri tanımlamakla birlikte zaman içinde "ideal toplum" ya da "mükemmel devlet düzeni" anlamlarını kazanmıştır. Bu çerçevede, eser yalnızca bir edebiyat ürünü olarak değil, aynı zamanda ütopya türünün kurucu metni olarak da büyük bir öneme sahiptir.

Utopia, yalnızca edebiyat alanında değil, siyaset felsefesi, sosyoloji ve tarih gibi farklı disiplinlerde de önemli bir inceleme konusu olmuştur. Eser, kurgusal yapısı, akıcı üslubu ve içerdiği ideallerle hem yazıldığı döneme hem de günümüzün siyasi, toplumsal ve ekonomik sorunlarına ışık tutmaktadır. Aynı zamanda eser, toplumsal eşitlik, ortak mülkiyet, çalışma ahlakı ve yönetim gibi konulara dair bir bakış açısı sunmaktadır. More'un bu hayali toplumunda, adaletin ve düzenin nasıl sağlanabileceği, bireylerin mutluluğunun toplumsal düzenle nasıl ilişkilendirilebileceği tartışılmaktadır.

More'un eseri iki ana bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölüm, bir diyalog şeklinde başlar ve bu diyaloglarda Thomas More, Peter Giles ve dünya

* Makale geliş tarihi / Received date: 13.01.2025
Makale kabul tarihi / Accepted date: 17.05.2025

Yazar email: damlakasim@icloud.com

gezgini Raphael Hythloday arasındaki konuşmalar anlatılır. Bu bölümde Thomas More, arkadaşı Peter Giles ile birlikteyken, Giles'in yanında bulunan Raphael Hythloday ile tanışır. Hythloday, dünyanın pek çok yerini gezip görmüş, farklı yönetim sistemlerini incelemiş gezgin ve bilge bir filozoftur.

Hythloday, konuşmaları sırasında çeşitli ülkelerin yönetim sistemlerindeki aksaklıklar ve sorunlar hakkında derin bilgi sahibi olduğunu belirtir. Onun bu bilgisi Giles'in dikkatini çeker ve Hythloday'e bu kadar bilgili ve tecrübeli birinin neden bir kralın danışmanı olarak hizmet etmediğini sorar. Ancak, Hythloday bu teklife sıcak bakmadığını ve bir kralın danışmanı olma fikrine karşı çıktığını söyler. Ona göre, krallar genellikle dürüst ve bilge danışmanların önerilerini dikkate almazlar. Hükümdarların çevresinde çoğu zaman kendi çıkarlarını düşünen ve dalkavukluk yapan kişiler bulunur bu sebeple gerçekçi ve adil tavsiyelerin uygulanmasını engeller. Bu diyaloglar karakterlerin fikirlerini değil More'un çağının siyaset anlayışına yönelik eleştirilerini yansıtır. Özellikle Hythloday'in düşünceleri, eserin ilerleyen bölümlerinde tanıtılacak olan *"utopia"* fikrinin altyapısını hazırlamaktadır. Bu bağlamda, birinci bölüm eserin ana temasını tartışmaya açan bir giriş niteliğindedir.

Eserin ikinci bölümü, kitabın adını taşıyan *Utopia* adasını kapsamlı bir şekilde okuyucuya sunmaktadır. Bu bölümde Hythloday, adanın yalnızca fiziksel ve coğrafi özelliklerini değil aynı zamanda sosyal, ekonomik ve siyasi yapısını da ayrıntılı bir biçimde ele almaktadır. Ütopyalıların yaşayış tarzını, yönetim biçimlerini ve gündelik hayattaki düzenlerini derinlemesine incelemektedir. Hythloday'in anlatımı, didaktik bir üslupla, okuyucuyu hem bilgilendirmeyi hem de düşündürmeyi amaçlar. Adayı bütüncül bir bakış açısıyla ele alan bu bölümde *Utopia* halkının nasıl bir ahlak anlayışıyla hareket ettiğini, bireysel ve toplumsal yaşamlarını ne şekilde düzenlediklerini gözler önüne serer. Böylece eserin bu bölümü, *Utopia*'nın hayali bir ada olmanın ötesinde, ideal bir toplum modeli olarak şekillendiği yer haline gelir.

Thomas More'un *Utopia* adlı eserinin yayınevinden çıkan baskısında, eserin asıl iki bölümü dışında, okuyucuların eseri daha iyi anlayabilmesi amacıyla *"Thomas More'un Yaşamı ve Utopia'nın İncelenmesi"* adlı bir ek bölüm bulunmaktadır. Bu bölüm, Mina Urgan tarafından kaleme alınmış ve hem More'un yaşamına dair detaylar hem de eserin içeriksel ve felsefi incelemesi açısından son derece değerli bir katkı olmuştur.

Urgan, bu bölümün birinci ve ikinci kısmında öncelikle Thomas More'un yaşamını, dönemin tarihsel ve siyasi koşulları çerçevesinde ele almıştır. More'un kişisel özelliklerini, düşünce yapısını ve Hristiyan hümanizmine olan bağlılığını açık bir dille aktaran Urgan, aynı zamanda More'un hayatında etkili olan olayları da ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. More'un İngiltere'de VIII. Henry

dönemindeki yükselişi, Kraliyet Mahkemesi'ndeki görevleri ve Katolik inancına olan sadakati nedeniyle yaşadığı zorluklar detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Özellikle, More'un İngiliz Kilisesi'nin Roma'dan ayrılmasına karşı çıkışı bu sebeple yargılanması ve idama giden sürecini, tarihi ve insani boyutlarıyla okuyucuya sunulmuştur.

Bölümün üçüncü ve dördüncü kısmında Urgan, *Utopia* kitabının içeriğini detaylı bir şekilde analiz etmiştir. Kitabın bölümlerine dair yaptığı çözümlemeler, eserin sadece bir ütopya örneği değil, aynı zamanda dönemin toplumsal ve siyasi eleştirisi olduğuna işaret etmektedir. Urgan, eserdeki karakterlerin temsil ettiği fikirleri ve ütopya kavramının o dönemdeki algısını anlaşılır bir üslupla açıklamıştır. Bununla birlikte, eserin okuyucuda uyandırabileceği muhtemel sorulara da yanıtlar sunmuştur.

Urgan'ın incelemeleri yalnızca *Utopia* ile sınırlı kalmamıştır. Bölümün beşinci kısmında Platon'un *Devlet* adlı eseri ile More'un *Utopiası* arasında bir karşılaştırma yapmıştır. Bu karşılaştırmada her iki eserin de ideal toplum kurgusuna dair benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koymuştur. Platon'un felsefi bir bakış açısıyla ortaya koyduğu ideal devlet tasarımı ile More'un daha pragmatik ve dönemin toplumsal sorunlarına yönelik çözüm önerileri arasında yapılan bu karşılaştırma, okuyucuya ütopya kavramının zaman içerisindeki gelişimini anlama fırsatı sunmaktadır.

Urgan, *Utopia*'nın yazılmasından sonra ortaya çıkan diğer *utopia* türlerine de yer vermiştir. Bu konu ise bölümün altıncı kısmında incelenmiştir. Urgan'ın burada ele aldığı eserlerden bazıları; Francis Bacon'un *Yeni Atlantis* adlı eseri, Samuel Hartlib'in *Ünlü Macaria Krallığının Tanımı*, James Harrington'un *Oceana Cumhuriyeti*, Tommaso Campanella'nın *Güneş Ülkesi* ve Aldous Huxley'in *Cesur Yeni Dünya* gibi önemli eserlerdir.

Son olarak Mina Urgan *"Utopia'nın Günümüzde Değerlendirmesi"* adlı kısmı yazarak kitabı tamamlamıştır. Bu kısımda Urgan, Thomas More'un hem *Utopia* eseri bağlamında hem de yaşamı bağlamında aldığı eleştirileri çeşitli alıntılar ve örnekler vererek okuyucuya sunmaktadır.

Urgan, Sidney Lee gibi eleştirmenlerin More'un *Utopia*'da hoşgörü ve düşünce özgürlüğünü savunurken, gerçek yaşamında Katolik Kilisesi'nin otoritesine büyük bir bağlılıkla hoşgörüsüz bir tutum sergilediğini iddia ettiğini okuyucuya aktarır. Buna karşılık Erasmus gibi eleştirmenlerin ise More'un fiziksel cezalara ve idamlara doğrudan karışmadığını ve onun vicdani bir tutarlılığı bulunduğunu belirttiğine dikkat çeker. Urgan'a göre, Karl Kautsky gibi düşünürler ise More'un çelişkili görünümünün aslında yaşadığı çağın ruhunu yansıttığını ifade eder. More'un hem Hristiyanlık ideallerine bağlı hem de toplumsal reform ihtiyacını fark eden bir düşünür olduğunu dile getirir.

Urgan, bazı eleştirmenlerin, eserin bir mizah ürünü olduğunu iddia ettiğini buna karşın Erasmus gibi isimlerin More'un dönemin bozuk düzenini ne denli ciddiyetle eleştirdiğini aktarır. William Nelson gibi eleştirmenlerin ise eserdeki diyalog yapısı nedeniyle More'un ciddiyetini ve ironisini ayırt etmenin zorluğuna dikkat çektiğine de yer verir.

Sonuç olarak Thomas More'un *Utopia* adlı eseri, yazıldığı dönemin toplumsal sorunlarına eleştirel bir bakış sunarken ideal bir toplum düzeninin nasıl olabileceğine dair düşünceler ortaya koymuştur. Eser; adalet, eşitlik ve yönetim gibi temel kavramları ele alarak, okuyucuyu hem dönemin koşulları hem de alternatif bir toplum düzeni üzerine düşünmeye yönlendirmiştir.

Mina Urgan'ın esere ve yazara dair sunduğu değerlendirmeler *Utopia*'nın yalnızca geçmişe yönelik bir eleştiri değil, aynı zamanda gelecek toplumlara da ışık tutan bir metin olduğunu ortaya koymaktadır. More'un hayal gücünün derinliği ve tartışmaya açtığı konular, günümüz dünyasında hâlâ geçerliliğini korumakta ve insanlık için ideal bir düzen arayışının sürdüğünü göstermektedir.

Bu bağlamda *Utopia*, sadece bir edebiyat klasiği değil aynı zamanda insanlık tarihinin vazgeçilmez bir parçası olan ütopya düşüncesinin temellerini atan bir başyapıt olarak değerlendirilmektedir.

Damla Kasım
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Yüksek Lisans Öğrencisi